

tását Franciaország szorgalmazza, amely katonai tényezőivel (a Szalóniki—Belgrád—Szeged vonalon felhúzódo haderő s Berthelot—Franchet—D'Esperay—Vix szerepe által) a magyarországi helyszínen is irányítja a területek elosztását. Európa új gazdasági-politikai átcsoportosulásában megnőtt Franciaország szerepe, amely — előrelátóan — az új „nemzeti államokat” fogja össze hatalmi támaszul. Viszont a szövetségesek között már a Romániával kötött békeszerződések alkalmával is el-elárlja magát a kezdődő féltékenység. Pl. a Bánátot a titkos szerződés ellenére sem akarják a maga egészében Romániának odaitélni. Itt az ellentétes antant-szerb szerződésen kívül Olaszország keze is benne van a játékban, mert érdeke az, hogy a kettéosztott Bánát későbbre egyenetlenséget fejlesszen ki a két állam között. Máramaros megye egy részének és a Ruthén Földnek cseh részről való birtokbavétele szem előtt tartja a szélesebb román-lengyel határ létrejvetelének megakadályozását is. Sok dolgot ad egyuttal a román békedelegációnak a magyarországi kérdésekben az angol részről már ekkor jelentkező passzivitás. A nyugati imperiálizmus ellentétei azonban ezidőben még sokkal kezdetlegesebbek ahhoz, semhogy a mai Nagyrománia kialakulásának komolyabb akadályát jelentkezhetett volna.

Végső fokon Nagyrománia mostani kialakulásának az időpontja annyiban volt elkerülhetetlen, amennyiben a nyugati imperializmus tartalékerői bizonyultak számottevőbbnek.

*

Mik nagyjában az új államalakulatban a kisebbségi sorba kerülő magyarságra nézve a legközelebbi következmények? Az első jelenségek: a Budapesttel centralizált viszonyban élt erdélyi magyarságnak alig marad önálló pénzügyi-gazdasági intézménye, a földreform új rétegződésbe kényszeríti; a hivatalnok-tanszemélyzet nagy hányada alól pedig az eskürendelkezések huzzák ki a gyékényt. — Az erdélyi magyar társadalom új helyzetének ismertetése azonban már egy másik tanulmány feladata.

FORRASMUNKÁK: 1. Jancsó Benedek: Szabadságharcunk és a dáko-román törekvések. — 2. Jancsó Benedek: A román nemzetiség mozgalmai története. — 3. St. Zeletin: Burghesia Română, origina și rolul ei istoric. — 4. Istorical Partidului Național Liberal, dela 1848 și până astăzi. — 5. Jászai Oszkár: A Monarchia jövője. — 6. Cristlea C. Negoescu: Ardealul nostru. — 7. C. Dobrogeanu-Gherea: Neoiobăgia. — 8. Jászai Oszkár: Kálvária — Magyar Feltámadás.

MAI MAGYAR KÖLTŐK

DONATH GYÖRGY: INTELLEKTUELEK

*Mint megszedült legyek világos ablakon:
Csak zugunk, koválygunk, uccán lézengünk és
tereken tengünk-lengünk csapkodva, vakon
egy helyben tapodunk, sehoh se nyílik rés.*

*Meztláb futnak át a napok mi rajtunk
széles talpuk bütyke mélyen a porba vág, —
stafétáznak éjszaka, ha sóhajtunk,
a holnapnak a ma tegnapi terhet hágy,*

*a jellemünk egy éjre fércelt jelmez;
mint porbahullt kenyér, a napban szikkadunk:
s ha „szent ügghöz” hív egy nyájas kegyelmes
— „mindegy” — mosolyogunk, s kaphatók vagyunk.*

Igen: tudjuk, amink van, mind csak úri,
s erők, agyunk, fásult türelmes szájamell,
s mégis, mint poshadt kúton korhadt vályú
vize, kincsünk párolog, kutyának se kell.

Felhőként foszlik így erők s a földre
csurog, ágyat magának buckák közt hasít,
s lázas csápját keserű porban öltve
kovászolja röggé a homok álmait.

S leszünk göröngy így, kavics izmos kézben,
a dolgozó emel s renget velünk kaput;
keservünk fegyver, s fénylő sortüzében
búgva hasad elénk az Idő és az Ut.

JÓZSEF ATTILA: VIGASZ

Ne hadd el magad, öregem,
bőröd ne bízd kereskedőre,
ki elád felhőt az egen
s a földön telket vesz belőle.
Inkább segít a kutya szőre
a teríthető betegen,
semhogy magát miértünk törje,
aki sorsunktól idegen.

Magának rág mind, aki rág,
a fogacskák azért fogannak.
S mert éhes rongy vagy, a fogát
elkoláulhatod-e a kannak?
Fázol. Hát mondd, hihetsz-e annak,
ki fűtve lakik öt szobát,
falain havas tájak vannak,
meztelen nők, meg almafák?

Hihetsz-e? Szagos kis dorong
édes szivarja s míg mi morgunk,
ő langyos vizben ül s borong,
hogy őh mi mennyire nyomorgunk.
Ha pincéjébe szenet hordunk,
egy pakli balkánt is kibont,
szívére veszi terhünk, gondunk.
Vállára venni nem bolond.

Bús jószág, ne vetéld magad!
Együtt vágunk a jeges télnek.
A jégből csak lucsok fakad,
de hű társ: éhezők kísérek.
S ha most a tyukszemünkre lépnek,
hogy lábunk cipőnkbe dagad, —
rajtad is mult! Lásd, harc az élet,
ne tékozzold bizalmadat.

KORVIN SÁNDOR: DAL A PETRÓLEUMLÁMPARÓL

Kemény éjszaka ül a tájon,
kátránysötét és nesztelen.
Idebenn petróleumlámpám
virraszt és füstölög velem.

Nedves dohányú cigarettám
kanóca lángján fölszepeg.
Szurtos üvege gyári kürtő
módján pöfékel és meleg.

Üveg hasában olajbarna
leve serényen susterog.
Páráló hő köríti fáradt
arcom, ha hozzá hajolok.

Dohogva ontja simogató
fényét, ha kezem lankadó
lejtéssel siklik a papiron
és fázón tört sorokat ró.

Felé szállj fölszikkasztó ének!
Őhozzá emelem szívem,
az éji társhoz, aki átfont
testvéri fényével híven.

Bús lámpásom, te külvárosi
csillag, mely este nyolcra kel!
Padlásszobán vagy pincezúgban
lángod még ma is énekel.

A villany századában ott égsz
álmatlan küzdők asztalán.
Ott lengsz az esett lányok házán.
Fényednél nőtt fel mindahány.

Korcsmák és műhelyek világa!
Itt fülledt borgőz csap körül,
ott langy fényedben kalapálva
hajszolt inasgyerek ül.

Hol duruzsoló varrógépek
sápadt rabnőire borul
sárga fényed, hol hánykolódó
betegek mély szemére hull.

Istállók falán béres-álmok
őre vagy, póri csillagunk!
A fény követe éjszakánkban,
hol a fény koldúsai vagyunk.

És te vagy tanum is, hogy éber
léleikkel élem az időt,
hogy virrasztva szítom a hitem
és élesztgetem itt a rőt

cikázást, mely majd szívünkben
és szarunk élén jellobog!
Mert mindig erről! erről! van szó,
akármiről is dalolok.

KELETI SÁNDOR: MÓCOK

(Aron Cotrusnak)

Nehéz, vízes deszkával megrakott,
visítva nyikorgó rossz szekereiket
elkínzott, agyonnyűtt apró lovuk húzza.
Ők maguk (a vasutvonal mellett) gyalog
teszik meg az odavissza 165 kilométer utat
miközben
kovával
gyűjtanak tüzet, hogyha éjjel valahol megállnak.
Igy ereszkedik le minden héten egyszer
szekérkaravánjuk Albacról, Câmpenből,
Abrudról, Vidráról, Bistráról
a hegyeik közül (ahol semmijük sincs
és ahonnan most 150 éve
Horia és Closca és Crisán
indultak el a darab kenyérért és a szabadságért
az elnyomottak megnyuzói ellen)
ide le Albára:
(ahol Horiát és Closcát és Crisánt

isten és törvény nevében
megkínózták és karóba húzták)
hogy a deszkáikat
eladják
semmiért.

LAMPEL SÁRI: VILÁGITÓ ŐSZI REGGEL

Porban lakom, kulturától elzártan,
Kényelmetlenségekre kényszerülten.
De reggel ajtómon keletnek lépek ki,
Nagy szabad sík tágul élém.
A nap útját felém
nem állja el se háztető, se lomb.
Sugaraï elsőnek engem ölelnek,
s ez az ölelés hűs és gyengéd mint az anyáké.

Harmatcsöppek apró szegekként
Földhöz rögzítik a port.
Messzi kertekből bazsalikomillat lengi be arcóm.
Az életmozgások csendben és derűben indulnak el.
Lábam előtt piciny bogár nyujtózza kezdő lépteit,
dehogy tiprom el!

Rácskapunk zörren.
Munkátestvérem dologba dobbantja lábát.
Istállóban lovak mozgolódnak.
Friss trágyaszag nehezíti a levegőt.

Országút érintetlenségét
trombitászó és riasztó dübörgés kavarja fel.
Napot takar s kelletlen árnyékot vet a gyaloglóra.
Ágyuk... tüzérek...
A nyeregből összegombolt mente lóg.
Megborzongok.

Olyan mintha a fej már kigurult volna belőle.
Egy ágyut hat ló vonszol előre
és az út mentén prüszkölő, féllábú harmónikás
mankón zötyög a város felé.

Látásra nyílt szemem könnyű szűkíti.
Rugalmas járásom vánszorgássá lanyhul
mire a városba ér.

A nap diadalmas magasra hág
és a kocsitűt kövén
leányok és fiúk
érett zászlókkal és nótaszóval
felém hozzák a reményt!

MELIUSZ N. JÓZSEF:

MUNKANÉLKÜLIEK GRAMOFON-BOLT ELŐTT

Itt álldogálunk a fiukkal a gramofon-bolt előtt órákhosszat.
Hallgatjuk a csodahegedűst és a néger énekest.
Ajtatosan hallgatjuk mi munkanélküliek a szép zenét.
Kevés örömiünk közt ez a legolcsóbb és a legnagyobb.

Hogy feldobban a szíviünk
 ha Duke Ellington jazz zenekarának organikus robaja
 tör elé a hangtölcsérből:
 A dobok pergése a fekete fiú újjai alatt
 olyan mint a rossz szív zöreje: rendetlen, de mégis ütemes.
 A mélyből a pisztonok rőfögése
 és a gamelongok tompa teli dobja
 az ősi szabadság emlékét idézi
 ilyenkor este,
 ha órákhosszat állunk a fiúkkal a gramofon-bolt előtt
 és hallgatjuk a lemezeket.

SZABADOS ANDRÁS: DOLGOS KÉZ

Durva, kemény markolású, de kisimult
 tenyeréből (mint madárfiókák anyjuk csőréből)
 a gyermekei esznek. Itt-ott letöredezett
 körmök. Csomókká duzzadt görcsös
 erek dagadnak rajt' és vastag nehéz
 barázdák árkolják keresztül-kasul.
 Mint a ropogásra sült fekete kenyér,
 barna, — néha ünnepi fekete ruhában
 elgondolkodó, mint nyári estén vihar
 előtt az ég, mely dörögni kész. —
 Nehéz súlyos erők csomósodnak benne,
 ha öküllé szorul a négy újja támasztja
 az ötödiket. Csontok csúcsosodnak
 s így szilárdul öküllé...
 Oh, ha egyszer oda vág!
 mint szélvihar előtt
 lapul majd
 fű, fa, virág.

AZ IPARI TERMELÉS VÁLTOZÁSAI SZLOVENSZKÓN

Irta: JÓCSIK LAJOS (Érsekújvár)

A társadalmi együttélések alapját minden korban és mindenütt a technikai kultúra alkotja, mely egyrészt beépíti az együttélési csoportokat a természeti környezetbe, másrészt pedig meghatározza — végső fokon természetesen — az együttélés csoportjainak belső tagozódását. Az is megállapítható, hogy a társadalmi csoportok egymáshoz való viszonyának változásait in ultima analisi szintén a technikai kultúra változásaival világíthatjuk meg. Ebből kifolyóan a magyar kisebbség szociológiájának alapkérdését annak megvizsgálása képezi, hogy miképpen fejlődött a kisebbségi társadalom technikai gazdasági bázisa az új kerektekben. A kisebbség termelésének vizsgálatáról van tehát szó, mely egyrészt az ipari, másrészt a mezőgazdasági termelés változásait öleli fel. Vizsgálódásunk az anyag beosztásának s előadásának szempontjából két részből áll. Először a kisebbségi társadalom technikai alapjának változásait kvantitatív vizsgálatnak vetjük alá, ahol a változások pusztán megmutatásáról van szó, másodszer e változások minőségi értékelésével meg akarjuk határozni — történelmileg beállítva — az uralkodó nemzet és a kisebbségi területek egymáshoz való viszonyát.